

MÅL:

Ett samhälle fritt från
narkotika och dopning,
med minskade medicinska
och sociala skador orsakade
av alkohol och med ett
minskat tobaksbruk.

STRATEGI OCH HANDLINGSPLAN

för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020

Alkohol
Narkotika
Dopning
Tobak

ANDT

Innehåll

FÖRORD	3
Förkortningar och begrepp	4
STRATEGI.....	5
En nationell strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020.....	5
Från nationell till regional strategi.....	6
ANDT-arbetet är en del i ett bredare folkhälso- arbete och brottsförebyggande arbete.....	8
ANDT-arbetet är en gemensam angelägenhet	12
Rollfördelning i länssamarbetet för ANDT-frågor.....	13
Framgångsfaktorer för lokalt ANDT-arbete	16
Nuläge i länet.....	18
Jämlikhet, jämställdhet och barnperspektiv.....	21
ANDT-användning bland barn och unga vuxna ...	22
Uppföljning	23
HANDLINGSPLAN	24
En handlingsplan för ökad jämlikhet i hälsa, jämställdhet och skydd för barn och unga.....	24
Organisation och styrning för ett hållbart och långsiktigt ANDT-arbete i länet	24

MÅL 1:
TILLGÅNG TILL ALKOHOL, NARKOTIKA,
DOPNINGSMEDEL OCH TOBAK SKA MINSKA.....27

MÅL 2:
ANTALET BARN OCH UNGA SOM BÖRJAR
ANVÄNDA NARKOTIKA, DOPNINGSMEDEL
OCH TOBAK ELLER DEBUTERAR TIDIGT MED
ALKOHOL SKA SUCCESSIVT MINSKA.32

MÅL 3:
ANTALET KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR
OCH POJKAR SOM UTVECKLAR SKADLIGT BRUK,
MISSBRUK ELLER BEROENDE AV ALKOHOL,
NARKOTIKA, DOPNINGSMEDEL ELLER TOBAK
SKA SUCCESSIVT MINSKA.37

MÅL 4:
KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR OCH
POJKAR MED MISSBRUK ELLER BEROENDE
SKA UTIFRÅN SINA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH
BEHOV HA ÖKAD TILLGÄNGLIGHET TILL
VÅRD OCH STÖD AV GOD KVALITET.....42

MÅL 5:
ANTALET KVINNOR OCH MÄN SAMT FLICKOR
OCH POJKAR SOM DÖR OCH SKADAS PÅ GRUND
AV SITT EGET ELLER ANDRAS BRUK AV ALKOHOL,
NARKOTIKA, DOPNINGSMEDEL ELLER TOBAK
SKA MINSKA 45 |

MÅL 6:
EN FOLKHÄLSOBASERAD SYN PÅ ANDT
INOM EU OCH INTERNATIONELLT.....50

ANDT

Förord

Nästan vart femte barn lever i en familj där en vårdnadshavare dricker för mycket alkohol och i två av tre misshandelsfall är alkohol inblandad. Hälften av alla rökare beräknas dö i förtid och ännu fler blir sjuka av sin rökning. Och för de som använder narkotika finns en ökad risk att inte klara av skolan eller ett arbete. Alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) orsakar inte bara ett stort lidande för den som är beroende och de anhöriga, utan har också stora samhällsekonomiska konsekvenser. För Stockholms län kan det handla om flera tiotals miljarder kronor årligen. Att satsa på ett starkt ANDT-arbete kostar, men att låta bli är långt mer kostsamt. Både för individer och samhälle.

Vi som är myndigheter på regional nivå i Stockholms län vill peka ut en riktning och ett antal utvecklingsområden som kan bidra i arbetet att nå det

nationella mål som stakats ut för ANDT-arbetet i Sverige: *Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk.* Tillsammans kan vi bidra till en ökad jämlikhet i hälsa och ett ökat jämställdhets- och barnperspektiv i det gemensamma ANDT-arbetet.

Vi har i Stockholms län en lång erfarenhet av att arbeta tillsammans – för en minskad tillgänglighet av alkohol, narkotika, dopning och tobak, ett starkt förebyggande arbete och vård av god kvalitet. Nu vill vi ännu tydligare än tidigare knyta ihop vårt gemensamma ANDT-arbete med det övriga folkhälsoarbetet och brottsförebyggande arbetet i länet. Organisationerna är stora, experterna och de engagerade medarbetarna är många och utvecklingspotentialen enorm i Sveriges mest folkrika län.

Chris Heister
Landshövding
Länsstyrelsen i
Stockholms län

Barbro Naroskyin
Hälsö- och
sjukvårdsdirektör
Stockholms läns
landsting

Ulf Johansson
Regionpolischef
Stockholm
Polismyndigheten

Mikael Lindgren
Kompetenscenter-
chef Stockholm
Tullverket

Susanne Wedin
Regionchef Stockholm
Kriminalvården

Förkortningar och begrepp

Ansvarsfull alkoholservering	Ansvarsfull alkoholservering, en metod vars syfte är att minska alkoholrelaterad våldsbrottslighet på krogar	KSL	Kommunförbundet i Stockholms län
ALNA SVERIGE	Ger råd, stöd och utbildning i frågor som rör alkohol, läkemedel, droger, spel och legala droger	LOB	Lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.
ANDT	Alkohol, narkotika, dopning, tobak	LVM	Lagen om vård av missbrukare
BUS	Samverkan kring barn i behov av särskilt stöd	LVU	Lagen om vård av unga
BUSSAM	Regionalt samråd för frågor gällande barn i behov av särskilt stöd	Missbruk/beroende	Missbruk är en term som framför allt används av socialtjänsten, medan beroende framför allt används inom hälso- och sjukvården
CAMM	Centrum för arbets- och miljömedicin	MUMIN	Maria Ungdom Motiverande Intervention, en metod där socialtjänst och polis arbetar tillsammans för att erbjuda ungdomar snabb tillgång till vård vid missbruk
CES	Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin	OPK	Operation kvinnofrid
CHIS	Centrum för hälsoekonomi, informatik och sjukvårdsforskning vid Karolinska Institutet och Stockholms läns landsting	Riskkonsumtion	Med riskkonsumtion avses en alkoholkonsumtion motsvarande 9 glas alkohol/vecka för kvinnor och 14 glas alkohol/vecka för män eller mer, alternativt berusningsdrickande
CPF	Centrum för psykiatrforskning, en del av landstinget där exempelvis STAD ingår	SLL	Stockholms läns landsting
HSF	Hälso- och sjukvårdsförvaltningen	Smadit	Samverkan mot alkohol och droger i trafiken
HSL	Hälso- och sjukvårdslagen	SoL	Socialtjänstlagen
100 % ren hårdträning	En metod vars syfte är att minska användningen av och tillgången till dopningspreparat vid träningsanläggningar	Spindelklubben	Nätverk för kommunala preventions-samordnare
HVB	Hem för vård och boende	STAD	Stockholm förebygger alkohol och drogproblem, genomför forskning, metodutveckling, metodimplementering, utvärdering och utbildning inom ANDT-området
KI	Karolinska Institutet	VIS	Vård i samverkan, ledningsgrupp för vård- och omsorgsområdet
KIM	Kontakta, Informera, Motivera. Ett utvecklat befolkningsinriktat hälsofrämjande arbete som bedrivs inom primärvården i vissa särskilt utsatta områden		
Krogar mot knark	Krogar mot knark, en metod vars syfte är att minska narkotikaanvändning på krogen och krogrelaterad våldsbrottslighet		
Kronobergsmodellen	En metod vars syfte är att minska underårigas alkoholkonsumtion i offentlig miljö, och därmed våld, och att komma åt langare		

STRATEGI

En nationell strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

2011 antog regeringen den första nationella strategi som samlade alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT). Våren 2016 antog Sveriges regering en förnyad ANDT-strategi för åren 2016–2020. Det övergripande målet är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. Strategin anger mål, inriktning och prioriteringar för samhällets insatser och omfattar allt ifrån tillgänglighetsbegränsande och förebyggande insatser till stöd och vård. Det övergripande målet innebär att alla ska kunna växa upp och leva utan risk för att skadas till följd av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak. Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras bruk utgör grunden för ANDT-arbetet. Förutom det övergripande målet finns sex mål som ska uppnås under strategiperioden. För vart och ett av målen har ett antal insatsområden pekats ut.

I den förnyade strategin lyfts tre prioriterade perspektiv som ska genomsyra ANDT-arbetet på alla nivåer; arbetet ska bidra till att öka jämlikheten i hälsa, jämställdhetsperspektivet ska beaktas och barn och unga ska skyddas.

- 1** Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.
- 2** Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
- 3** Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
- 4** Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
- 5** Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
- 6** En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

Strategin lyfter vikten av att minska skillnader i ohälsa genom att arbeta både med generella insatser till alla och mer riktade insatser till grupper i samhället som på grund av sina livsvillkor och levnadsvanor löper högre risk än övriga befolkningen. Regeringens ambition är att bidra till att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Strategin lyfter också tydligare än tidigare att ANDT-frågorna ska samordnas med andra närliggande frågor som brottsprevention, våldsprevention och föräldrastöd.

Dessutom ställer sig regeringen bakom målet att nå ett rökfritt Sverige till år 2025 vilket innebär att rökningen ska upphöra eller minska så att mindre än fem procent av befolkningen röker senast år 2025.

Från nationell till regional strategi

I Stockholms län finns goda skäl att prioritera ANDT-arbetet ur hälsofrämjande, förebyggande, brottsbekämpande, behandlande och rehabiliterande perspektiv. Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak är större än i många andra delar av landet och här finns en större andel som använder narkotika och en högre narkotika-relaterad dödlighet än i landet som helhet. Samtidigt minskar både tobaks- och alkoholkonsumtionen i länet.

Stockholms län är landets både folkrikaste region, med mer än två miljoner invånare, och den region som växer snabbast med en befolkningsökning på ungefär 30 000 personer per år.

De aktörer som har ett regionalt ansvar för ANDT-arbetet har gemensamt medverkat till att ta fram den här regionala strategin och handlingsplanen för åren 2017–2020. Detta har skett genom fyra workshoptillfällen då representanter från Länsstyrelsen, Stockholms läns landsting (SLL), Polismyndigheten region Stockholm, Tullverket, Kriminalvården, Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) och Stockholms stad och andra kommuner i länet har deltagit. Ett av dessa workshoptillfällen har genomförts med idéburen sektor. En separat rapport av identifierade utvecklingsområden, som inte tagits med i den här handlingsplanen, kommer att publiceras under 2017.

Den regionala strategin och handlingsplanen utgår från strukturen i den nationella ANDT-strategin med undantag för det sjätte målet. Målområde 6 beskriver hur Sverige vill arbeta med ANDT-frågorna internationellt och vi har valt att inte ta med det målet i den regionala planen. Vi har också valt att lägga till ett målområde om organisation och styrning för ett hållbart och långsiktigt ANDT-arbete eftersom detta är en förutsättning för ANDT-arbetet inom de övriga målen. Vi behöver fortsätta utveckla de infrastrukturer för samverkan som finns i länet och ytterligare förbättra den lokala och regionala uppföljningen av arbetet.

Den regionala strategin och handlingsplanen gäller för hela Stockholms län. Samtidigt vill vi bidra till att minska skillnaderna i hälsa i länet. Därför kommer vi att särskilt prioritera vissa myndighetsgemensamma insatser i socioekonomiskt utsatta områden.

Syftet med den regionala strategin och handlingsplanen är att peka ut en riktning och gemensamt lyfta fram utvecklingsområden för länet.

Vi har utgått från en kartläggning av det befintliga regionala ANDT-arbetet och en nulägesbeskrivning av ANDT-situationen i länet. Vi har också använt uppföljningen från den tidigare regionala strategin och handlingsplanen för ANDT-frågor i länet 2012–2015 som underlag.

ANDT-arbetet är en del i ett bredare folkhälsoarbete och brottsförebyggande arbete

Det finns flera andra styrdokument och handlingsplaner för närliggande frågor om folkhälsa, social hållbarhet, jämställdhet och brottsprevention som på olika sätt knyter an till det ANDT-arbete som beskrivs i den här strategin och handlingsplanen. Det finns också flera samverkansstrukturer som har koppling till ANDT-arbetet.

Samverkansstrukturer som har koppling till ANDT-arbetet i Stockholms län

Nedan beskrivs närliggande samverkansstrukturer som har koppling till länets ANDT-arbete, med undantag för strukturer för brottsförebyggande arbete då dessa är under uppbyggnad (våren 2017).

LEDNINGSGRUPPEN FÖR SAMVERKAN INOM VÅRD- OCH OMSORGSOMRÅDET I STOCKHOLMS LÄN, VIS

VIS är en politisk ledningsgrupp som behandlar samverkansfrågor inom vård- och omsorgsområdet mellan kommunerna i länet och SLL.

REGIONALA OCH LOKALA SAMRÅD KRING PSYKIATRI- OCH BEROENDEFRÅGOR

I Regionala samrådet för psykiatri och beroendefrågor ingår chefstjänstemän från kommun, landsting, privata vårdgivare, kriminalvård, polis och länsstyrelse. Samrådet leds gemensamt av Kommunförbundet i Stockholms län (KSL) och Hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF). Regionala samrådet har i uppdrag att utveckla och följa upp länets arbete enligt två överenskommelser.

1. Sedan 2010 är landsting och kommuner skyldiga, enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och Socialtjänstlagen (SoL) att ha överenskommelser om samarbete när det gäller personer med psykisk funktionsnedsättning. I länet finns överenskommelsen "Samverkan kring vuxna med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning" (2012).
2. Sedan 2013 är landsting och kommuner skyldiga, enligt HSL/SoL, att ha överenskommelser om samarbete när det gäller personer med missbruk/beroende. I länet finns överenskommelsen "Samverkan kring personer med missbruk/beroende" (2016).

I länet finns lokala samråd med uppdrag att lokalt arbeta och samverka utifrån de bägge överenskommelserna. I de lokala samråden ingår chefer från kommunernas förvaltningar, landstingets verksamheter och kriminalvården.

REGIONAL OCH LOKAL SAMVERKAN KRING BARN I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD, BUSSAM

I BUSSAM ingår chefstjänstemän från KSL, kommunerna, landstingets verksamheter och HSF. Samrådet leds av gemensamt av KSL och HSF. En

överenskommelse finns om "Samverkan kring barn i behov av särskilt stöd" (2012). I BUS-överenskommelsen beskrivs samverkan utifrån tre nivåer: länsövergripande/regional samverkan, lokal chefs-samverkan på kommunal nivå, samt samverkan kring barnet.

I länet finns lokala BUS-grupper med chefer från kommunernas förvaltningar och landstingets verksamheter.

OPERATION KVINNOFRID, OPK

OPK är en myndighetssamverkan i Stockholms län med det gemensamma uppdraget att verka för ett samhälle fritt från våld. I styrgruppen finns representanter från Länsstyrelsen, KSL, SLL, Polisen, Kriminalvården och Stockholms stad. Utöver styrgruppen finns en strategisk arbetsgrupp och ett nätverk med kommunala representanter.

STRATEGISKT FOLKHÄLSONÄTVERK

Landstinget sammankallar ett strategiskt folkhälsonätverk med representanter från KSL, Länsstyrelsen och olika delar av landstinget. Nätverkets huvudsakliga roll är omvärldsbevakning och informationsutbyte.

STYRGRUPP PSYKISK HÄLSA

Det finns en projektorganisation som beslutar om satsningar för att förebygga, tidigt uppmärksamma och erbjuda stöd och vård inom området psykisk hälsa. Stimulansmedel fördelas till landstinget och kommunerna under åren 2016–2020 med utgångspunkt i den nationella överenskommelsen för Uppdrag psykisk hälsa mellan SKL och regeringen.

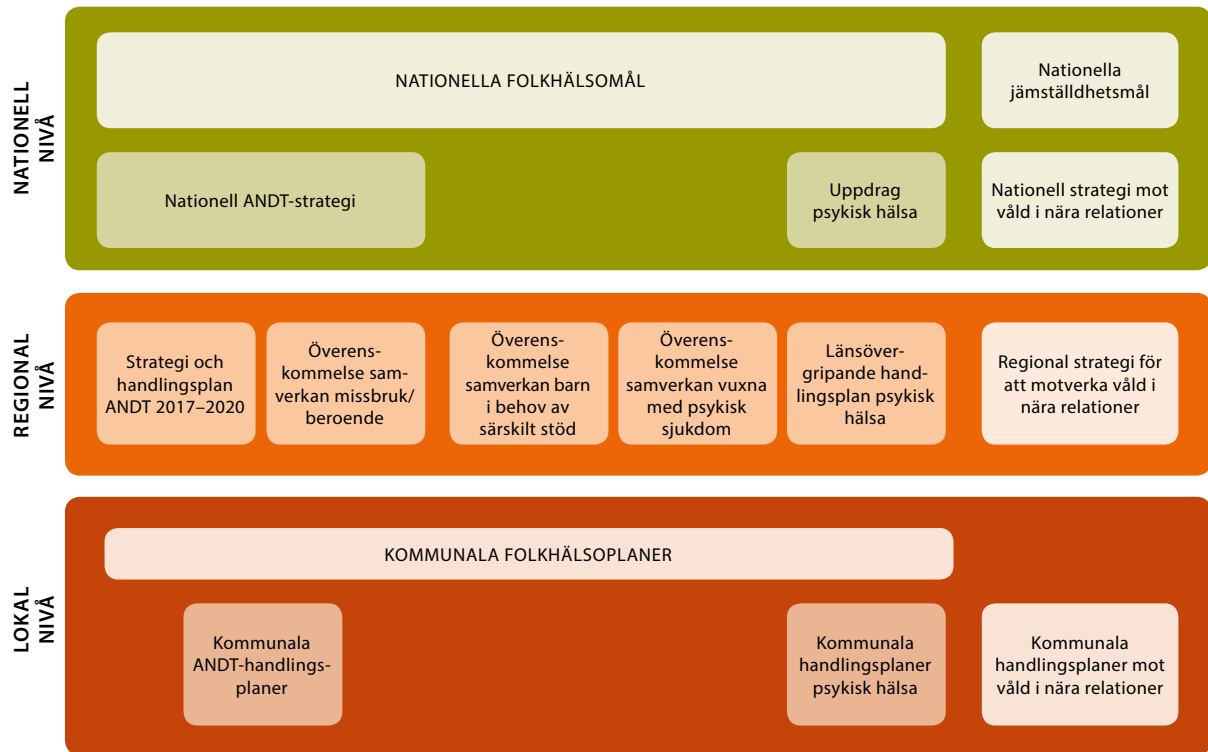
Övriga uppdrag, nätverk och strukturer med bäring på ANDT-arbetet

- Länsstyrelsen har flera samordningsuppdrag inom närliggande områden så som föräldraskapsstöd, människohandel och prostitution samt brottsförebyggande arbete.
- Det finns flera nätverk med kommunala företrädare inom ANDT-området och närliggande områden: Spindelklubben för preventionssamordnare, nätverk för alkoholhandläggare, nätverk för tillsynshandläggare detaljhandel, nätverk för miljöinspektörer, folkhälsonätverket, föräldrastödsnätverket samt nätverket för kvinnofridsamordnare.
- Det finns också arbetsgrupper och utvecklingsprojekt som arbetar utifrån närliggande sakfrågor eller metoder inom ANDT-arbetet, exempelvis:
 - Myndighetsnätverket för SMADIT, Samverkan mot alkohol och droger i trafiken.
 - Styrgruppen för Ansvarsfull alkoholservering i Stockholms stad samt referensgrupp för Ansvarsfull alkoholservering för studenter.
 - Styrgruppen för 100 % ren hårdträning.
 - Nätverket Krogar mot knark.
 - Projektet Fotboll utan fylla.
 - Arbetsgruppen Föräldraskapsstöd i Sverige.
 - Projektet om LOB, lagen om omhändertagande av berusade personer (pågående projekt 2017).

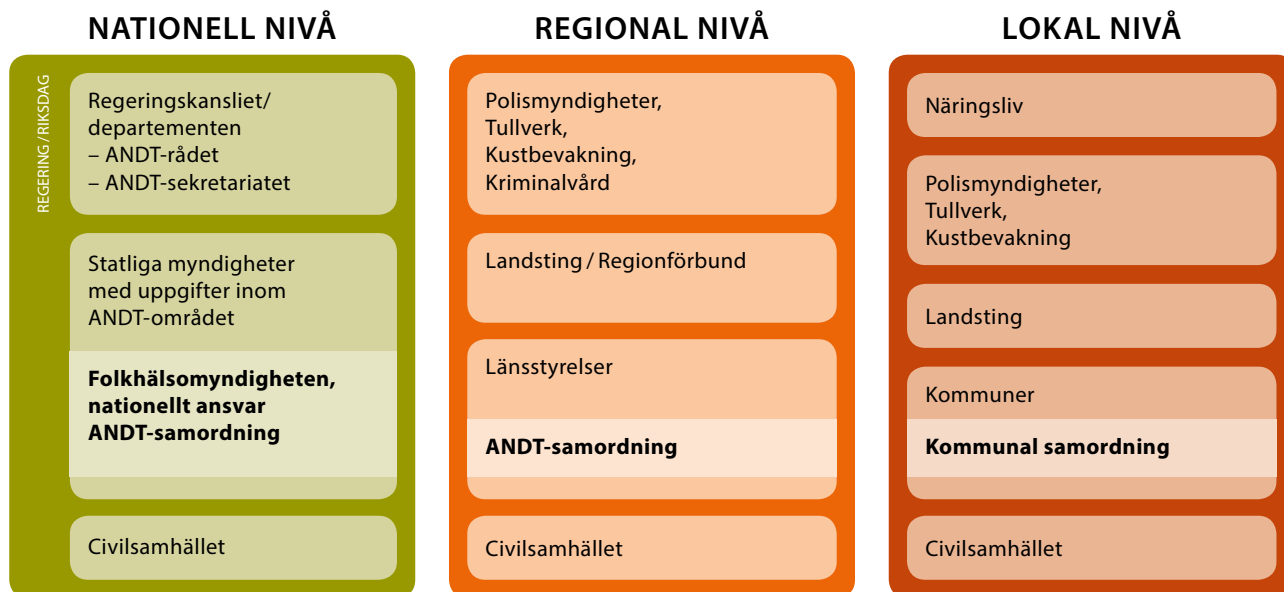
Styrdokument som har koppling till ANDT-arbetet i Stockholms län

- Samverkan kring barn i behov av särskilt stöd. Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommuner i Stockholms län (2012).
- Samverkan kring vuxna med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning. Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommuner i Stockholms län (2012).
- Samverkan kring personer med missbruk/beroende. Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommuner i Stockholms län (2016).
- Regional strategi för att motverka våld, Operation Kvinnofrid (2016).
- Länsövergripande handlingsplan psykisk hälsa. Kommunerna i Stockholms län och Stockholms läns landsting i samverkan med NSPH Stockholms län (2016).
- Strategi för halverad dagligrökning 2025, Stockholms läns landsting (prel. 2017).
- Folkhälsopolicy för Stockholms läns landsting (2017).

Övergripande organisation för att nå de nationella ANDT-målen

ANDT-arbetet är en gemensam angelägenhet

Sedan 2008 finns en Länsamarbetsgrupp för ANDT-frågorna i Stockholms län med representanter från Länsstyrelsen, SLL, Polismyndigheten region Stockholm, Tullverket, Kriminalvården, KSL och Stockholm stad. Den här strategin och handlingsplanen för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020 har tagits fram av Länsamarbetsgruppen och summerar insatser och utvecklingsområden för de regionala myndigheterna.

Sedan 2016 finns en styrgrupp för länsarbetet för ANDT-frågor med ledningsrepresentanter från de deltagande myndigheterna. Länsstyrelsen är genom länsöverdirektören sammankallande i styrgruppen.

Det ANDT-arbete som bedrivs på lokal nivå av exempelvis kommuner och civilsamhälle regleras inte i den här planen, men däremot har Länsstyrelsen, och till viss del även landstinget, ett uppdrag och ansvar att stödja kommunerna i deras ANDT-arbete.

Övriga samverkansaktörers utvecklingsområden och insatser inom ANDT-arbetet beskrivs och regleras inom respektive organisations styrdokument.

Rollfördelning i länsamarbetet för ANDT-frågor

LÄNSSTYRELSEN

- Regional samordning och sammankallande i styrgrupp och länsarbetsgrupp för ANDT-frågor i länet.
- Stöd till kommunernas tillsynsarbete och ANDT-förebyggande arbete.
- Länk mellan lokal, regional och nationell nivå.
- Tillsyn över kommunernas tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen.

STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

- Implementering av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder i hälso- och sjukvården.
- Stöd och vård.
- Epidemiologisk bevakning inom ANDT-området.
- Metodutveckling och forskning inom ANDT-området.
- Medverkan i uppföljning av den nationella ANDT-strategin regionalt.
- Stöd till kommunernas förebyggande arbete.

POLISEN

- Tillgänglighetsbegränsande åtgärder inklusive tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen.
- Bekämpa narkotika och dopningspreparat samt illegal handel med alkohol och tobak.
- Informationsöverföring, framför allt till socialtjänsten.

- Sluss till vård, exempelvis genom MUMIN och SMADIT.
- Bekämpa rattfylleri- och drograttfylleri brott.
- Våldsförebyggande insatser.
- Samverkan med kommunerna i länet kring socialt och brottsförebyggande arbete.

TULLVERKET

- Bekämpa illegal införsel av alkohol, narkotika, dopningspreparat och tobak.
- Bekämpa rattfylleri brott.

KRIMINALVÅRDEN

- Kriminalvården har noll-tolerans gällande alkohol och narkotika i häkte och anstalt. Kopplat till noll-toleransen sker en aktiv visitationsverksamhet samt medicinsk behandling och uppföljning för de intagna.
- Vid häkten finns uppsökande verksamhet för att i ett tidigt skede identifiera behov av insatser hos klienterna gällande ANDT.
- Provtagning för Hepatit och HIV samt ett vaccinationsprogram för Hepatit B erbjuds alla som kommer till häkte och läkemedelsassisterad behandling finns på anstalt.
- Kriminalvårdens insatser ska inte vara en isolerad företeelse, utan en del i en sammanhållen kedja av åtgärder där god samverkan är en nödvändighet.

KOMMUNFÖRBUNDET STOCKHOLMS LÄN (KSL)

KSL är en ideell förening som ägs av Storstockholms 26 kommuner. Förbundets uppgifter är bland annat att:

- Skapa regionkunskap genom utredning och analys.
- Processleda regional utveckling och välfärdsutveckling.
- Intressebevaka och samverka med andra aktörer i regionala frågor.
- Förvalta överenskommelser och motsvarande samarbeten.

KSL och HSF leder tillsammans de befintliga samråd/ledningsgrupper/styrgrupper inom vård- och omsorgsområdet i Stockholms län. KSL ingår i länsarbetet för ANDT-frågor och har uppdraget att bevaka och bidra med synpunkter från det kommunala perspektivet samt sprida information till kommunerna.

STOCKHOLMS STAD

Stockholms stad ingår i nuläget som enda kommun i länsarbetet. Stockholms stad har inget regionalt ansvar men omfattar befolkningsmässigt ungefär hälften av länet. Stockholms stads roll i länsarbetet är till stor del att bevaka och bidra med synpunkter från det kommunala perspektivet.

Kommunernas förebyggande arbete

Kommunerna har en central roll i ANDT-arbetet då det förebyggande arbetet främst bedrivs där människor lever och verkar. Flera av de insatser som görs för att minska tillgänglighet, främja och förebygga samt erbjuda stöd och vård är kommunens ansvar. Många verksamheter spelar en viktig roll i det lokala ANDT-arbetet, bland annat förskola, skola och elevhälsa, fritidsverksamhet och föreningsliv samt tillsyn och socialtjänst. Effekterna av insatserna blir många gånger bättre om man hittar vägar för samverkan över verksamhetsgränserna.

Varje kommun förväntas anta styrdokument som inkluderar ANDT-arbetet och som utgår från den nationella ANDT-strategin. Här kan den regionala strategin och handlingsplanen för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020 fungera som en vägledning. I många kommuner styrs ANDT-arbetet av kommunövergripande styrgrupper eller råd genom kommunövergripande policydokument som kompletteras med handlingsplaner för berörda förvaltningar och planer för uppföljning. I merparten av kommunerna finns ANDT-arbetet också i ordinarie styrsystem med mål och budget.

För barn och ungdomar har kommunen ett särskilt ansvar. Socialnämnden ska enligt Socialtjänstlagen (SoL, 5 kap) verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. Enligt lagen ska socialtjänsten även arbeta aktivt för att förebygga och motverka missbruk av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel bland

barn och ungdomar. Även skolan har styrdokument där vikten av hälsofrämjande insatser, undervisning om kropp och hälsa och elevhälsans stöd till eleverna tydliggörs.

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de personer som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär dock ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. I SoL finns särskilda bestämmelser om socialtjänstens ansvar. Här ingår både att förebygga missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel och att aktivt sörja för att personer med missbruk får stöd och vård för att komma ifrån missbruket.

Civilsamhället

Civilsamhällets insatser beskrivs inte i den regionala strategin och handlingsplanen för ANDT-frågor, men de utgör en ovärderlig del av det totala ANDT-arbetet i länet. Civilsamhället utgör ett komplement till olika myndigheters arbete. Deras insatser kan ofta nå grupper som av olika orsaker inte söker sig till de verksamheter som drivs av olika myndigheter och kan på kort tid mobilisera resurser när det behövs. Organisationer inom civilsamhället verkar både främjande, förebyggande och med exempelvis rådgivande funktion och stöd till brukare, anhöriga och andra.

Arbetsplatser och näringsliv

Arbetsgivare har ett generellt arbetsmiljöansvar för sina anställda där ANDT-frågorna är en del. Policy och tydliga rutiner för hur man förebygger och agerar vid oro för missbruk eller beroende är viktiga redskap inte minst på ungdomstäta arbetsplatser. De näringsidkare som arbetar med alkoholservice ska säkerställa att ingen under 18 år serveras alkohol och att ingen överserveras. På samma sätt ska detaljhandeln som säljer folköl och/eller tobak säkerställa att ingen under 18 år får köpa dessa varor. Näringsidkarna har ett ansvar för egenkontroll.

Företag kan också ha ett socialt engagemang och sponsra eller aktivt bidra med exempelvis nattvandring, föräldrastöd eller delta i antilangningskampanjer.

Framgångsfaktorer för lokalt ANDT-arbete

I det lokala ANDT-förebyggande arbetet har några faktorer visat sig vara nycklar till framgång. Grundläggande är politisk förankring, långsiktig finansiering, tydliga roller och tydlig ansvarsfördelning mellan berörda aktörer.

En förutsättning för att bedriva ett effektivt förebyggande arbete är kunskap om den aktuella och lokala situationen. Genom att kartlägga och analysera den lokala ANDT-situationen samt möjliga orsaker och bidragande faktorer får man ett underlag för val av insatser och uppföljning av valda interven-

tioner. Val av insatser bör baseras dels på den lokala kartläggningen och analysen och dels på kunskap om effektiva metoder.

Det är oftast inte möjligt att identifiera enstaka orsaker till att substansrelaterade problem uppstår. Däremot vet vi att när flera riskfaktorer föreligger ökar också risken för problem. Faktorer som är av stor betydelse är pris, fysisk tillgänglighet, normer och attityder, sociala faktorer samt individfaktorer. Här kan det lokala preventionsarbetet verka för att stärka olika skyddsfaktorer.

Ett exempel på viktiga steg i ett framgångsrikt lokalt ANDT-arbete.

Det är effektivt att arbeta långsiktigt med förebyggande insatser på flera nivåer i samhället och på flera områden samtidigt. En kombination av åtgärder inriktade mot att påverka både tillgänglighet och efterfrågan, är också ofta effektivt. Det kan på lokal nivå exempelvis handla om att kombinera åtgärder såsom information och opinionsbildning, miljöer fria från ANDT, en effektiv tillsyn samt målgruppsanpassade stöd- och vårdinsatser. Isolerade insatser har mycket sällan varaktig effekt. Ytterligare framgångsfaktorer som lyfts i det svenska ANDT-arbetet är att kommunerna har en lokal samordnare för ANDT-frågorna med mandat, lokal policy med uppföljningsrutiner och att man utgår från en evidensbaserad praktik.

LÄSTIPS:

- Snabbguide för drogförebyggande arbete, Folkhälsomyndigheten 2015
- Om implementering, Socialstyrelsen 2012

Undersökningen Länsrapporten¹ kartlägger årligen kommunernas förutsättningar för ANDT-förebyggande arbete och de insatser som görs. 2015 visade rapporten bland annat att:

- Femton av länets tjugosex kommuner hade ett eller flera politiska program som inkluderade det ANDT-förebyggande arbetet.
- I sex kommuner hade hela det ANDT-förebyggande arbetet följts upp och i elva kommuner genomfördes uppföljning eller utvärdering på delar av ANDT-arbetet.
- I sexton kommuner fanns en styrgrupp för det lokala ANDT-förebyggande arbetet och i ytterligare en kommun bedrevs ett arbete för att skapa en sådan styrgrupp. I nitton kommuner uppgav man att det ANDT-förebyggande arbetet var integrerat i kommunens ordinarie struktur med mål och budget.
- Tjugo kommuner hade anställda samordnare för det ANDT-förebyggande arbetet.
- I tjugo kommuner fanns en lokal samverkan mellan det ANDT-förebyggande och det brottsförebyggande arbetet och i elva av dessa kommuner fanns också en skriftlig samverkansöverenskommelse för den lokala samverkan med polisen.

¹ Länsrapporten genomförs av Folkhälsomyndigheten med stöd av länsstyrelserna, www.folkhalsomyndigheten.se

Nuläge i länet

Det finns i huvudsak tre undersökningar som används för att följa utvecklingen inom ANDT-området på befolkningsnivå i länet. SLL genomför sedan 1998 en **folkhälsoenkät** vart fjärde år, den senaste undersökningen genomfördes 2014. I enkäten deltar personer 16 år och äldre bosatta i länet². Fördjupade kunskaper om alkoholkonsumtion bland länets vuxna invånare fås också från **Monitormätningarna**³, som genomförs årligen av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) genom telefonintervjuer med personer 16–84 år i hela landet. **Stockholmsenkäten** genomförs vartannat år bland elever i grundskolans årskurs nio och gymnasiet år två och omfattar bland annat en rad frågor om ANDT-vanor⁴. År 2016 deltog 22 av 26 kommuner i länet och cirka 25 200 elever besvarade enkäten. På nationell nivå genomförs drogvanundersökningar årligen i motsvarande årskurser av CAN⁵.

Utöver befolkningsundersökningarna genomförs Länsrapporten årligen. I Länsrapporten beskriver alla landets kommuner och länsstyrelser årligen organisation och förutsättningar samt insatser för det ANDT-förebyggande arbetet inklusive tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen.

Folkhälsomyndigheten har ansvar för att följa utvecklingen av ANDT-indikatorer på nationell nivå. De sammanställer data, ofta även på regional och lokal nivå, på www.andtuppfoljning.se

2 Folkhälsorapport 2015, Stockholms läns landsting, www.folkhalsoguiden.se

3 Monitormätningarna, www.can.se

4 Stockholmsenkäten, Länsstyrelsen i Stockholms län, www.lansstyrelsen.se/stockholm/stockholmsenkaten

5 Skolelevers drogvanor, CAN, www.can.se

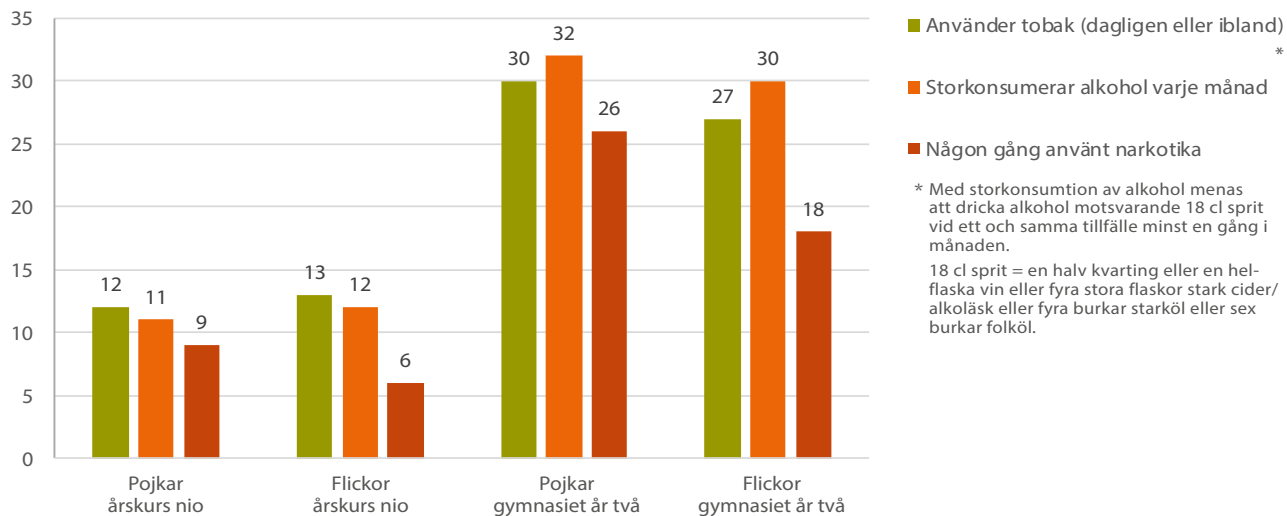
ANDT-användning bland barn och unga vuxna

Bland ungdomar i länet ses en minskning av alkoholkonsumtion och rökning över tid, men en fortsatt hög förekomst av narkotikaanvändning. Stockholmsenkäten visar att sex av tio elever i årskurs nio avstår från att dricka alkohol. I gymnasiets år två avstår tre av tio från att dricka alkohol. Andelen alkoholkonsumenter har de senaste åren blivit allt färre och det är också färre unga som dricker mycket och ofta. Även tobakskonsumtionen minskar i många kommuner, men fortfarande använder mer än var tionde elev i årskurs nio tobak dagligen eller ibland. Bland gymnasieeleverna i årskurs två är nästan tre av tio tobaksanvändare. Användningen av narkotika är högre bland unga i Stockholms län än i landet som helhet, och det är fler pojkar än flickor som uppger att testat narkotika eller använt narkotika mer regelbundet. Knappt var tionde elev i nian och var fjärde elev på gymnasiet har någon gång använt narkotika. Cannabis anges av eleverna vara den vanligaste narkotikan.

Maria Ungdom har observerat förändringar i konsumtionsmönstret bland unga de senaste åren. Idag är det vanligare att unga använder flera olika sorters droger. Maria Ungdom har också sett en ökning av användning av läkemedlet Tramadol och andra potenta smärtstillande läkemedel. En mycket utsatt är grupp är ensamkommande flyktingbarn under 18 år med drogproblem.

Antal unga vuxna som får slutenvård inom psykiatri för psykotiska episoder kopplat till användning av cannabis eller en kombination av olika droger har mer än fördubblats sedan 2004.

Andel elever (%) i årskurs nio och gymnasiets årskurs två som använder tobak, storkonsumerar alkohol och som någon gång använt narkotika, Stockholmsenkäten 2016.

ALKOHOL

Var femte man och var åttonde kvinna i Sverige har en riskkonsumtion av alkohol¹. Den totala alkoholkonsumtionen är högre i Stockholms län än i landet som helhet.

Under perioden 2002 till 2014 minskade andelen vuxna med riskbruk av alkohol i länet. Andelen minskade både bland män och kvinnor, i alla åldersgrupper och oavsett utbildningsnivå och födelseland. Riskbruk är vanligare bland män än kvinnor och förekommer oftare bland personer födda i Sverige än i andra länder.² Det stora flertalet personer med alkoholberoende har ett lindrigt beroende, har ingen psykiatrisk problematik och är socialt väl fungerande.

Mellan år 1997 och 2014 minskade också den alkoholrelaterade dödligheten och slutenvården på grund av skadligt bruk och beroende av alkohol i länet.

Riskkonsumtionen av alkohol minskar.

- 1 Nationella Folkhälsoenkäten 2013-2016, Folkhälsomyndigheten
- 2 Folkhälsorapport 2015. Folkhälsan i Stockholms län, Stockholms läns landsting, 2015.

NARKOTIKA

Ungefär tre procent av landets befolkning har använt narkotika det senaste året, men i Stockholms län är användningen mer vanligt förekommande. Cannabis (hasch och marijuana) är den vanligaste formen av narkotika.

I Sverige har användningen av cannabis de senaste 12 månaderna ökat något bland vuxna under perioden 2004–2015¹. Det är vanligare bland män än bland kvinnor att ha använt cannabis. Andelen som uppgett att de använt cannabis det senaste året är också högre bland unga vuxna än i äldre åldersgrupper. Skillnader i användning syns också mellan grupper med olika utbildningsnivå. Bland personer med kort utbildning har en högre andel använt cannabis än bland personer med lång utbildning.

Under perioden 2006–2014 ökade antalet personer som blev vårdade på sjukhus för narkotika-diagnoser.² Den narkotikarelaterade dödligheten har också ökat både i landet och länet och är bland män högre i Stockholms län än i landet som helhet.

Det finns en högre förekomst av narkotika-användning och narkotikarelaterad dödlighet i Stockholms län än i landet som helhet, framför allt bland unga män.

- 1 Hälsa på lika villkor. Folkhälsomyndigheten, 2016.
- 2 Folkhälsan i Sverige 2016. Folkhälsomyndigheten, 2016.

DOPNING

Det finns begränsad statistik om användning och skador av dopningspreparat i länet och landet. Den senaste nationella och officiella bedömningen gjordes 2009–2010. Antalet frekventa användare bedömdes vara drygt 10 000 i Sverige, lågt räknat. Antalet personer som någon gång använt anabola androgena steroider bedömdes till knappt en procent av Sveriges befolkning, med en större andel män än kvinnor som användare.

Samtidigt ser tull och polis att det finns en stor tillverkning och införsel av dopningspreparat.

”Utifrån klinisk erfarenhet misstänks att omfattningen är större än 10 000, att den alltjämt ökar och att användandet fortsätter att spridas till nya grupperingar i samhället.”¹

Kunskaperna om användning och konsekvenser av dopningsanvändande är begränsade.

¹ Dopning – Översikt, vård och behandling. Slutrapport från Nationellt kompetensutvecklingsprojekt för dopningsproblematik (NKD) 2013–2015.

TOBAK

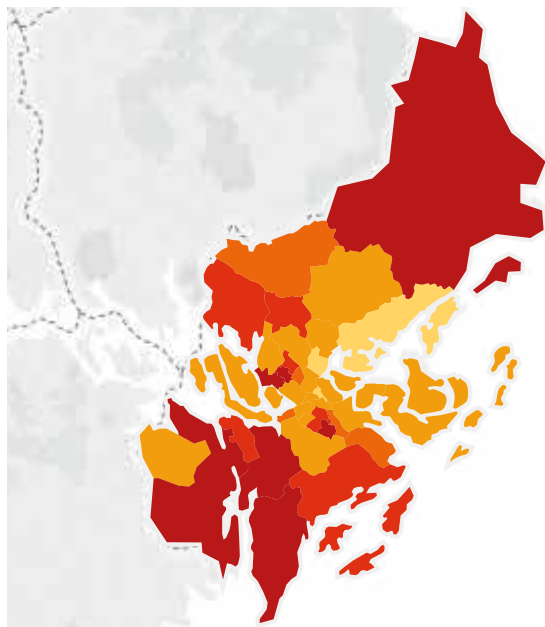
Ungefär tio procent av kvinnorna och männen i länet och landet röker dagligen. Den dagliga användningen av snus är betydligt högre bland män (cirka 18 procent) än kvinnor (knappt fyra procent).¹

I Stockholms län fortsätter den nedåtgående trenden för rökning bland både vuxna, ungdomar och gravida. Samtliga indikatorer för tobaksbruk är mer gynnsamma i länet än för rikets befolkning i genomsnitt. Trots den positiva utvecklingen i samtliga grupper finns de sociala skillnaderna kvar och ökar till och med. Det gäller framför allt daglig rökning och beror på en snabbare minskning bland personer med längre utbildning. För män med enbart grundskola är minskningen mycket svag och de röker numera mer än kvinnor med samma utbildningsnivå. Bland män röker alla grupper födda utanför Sverige betydligt mer än svenskfödda. Bland kvinnor röker de födda i Europa utanför Norden mest.²

Det finns stora skillnader i rökning mellan olika grupper där de med lägst utbildningsnivå röker mest.

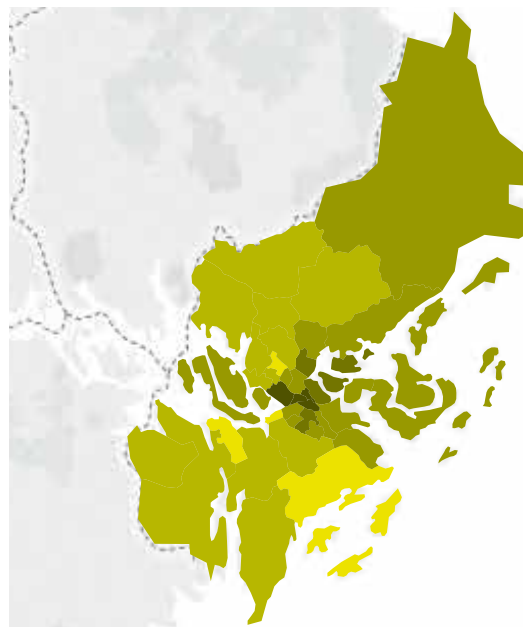
¹ Nationella Folkhälsoenkäten 2013–2016, Folkhälsomyndigheten
² Folkhälsorapport 2015. Folkhälsan i Stockholms län, Stockholms läns landsting, 2015. Folkhälsorapport 2015. Folkhälsan i Stockholms län, Stockholms läns landsting, 2015.

Andelen dagligrökare i kommunerna i Stockholms län, 2014.
(Folkhälsorapport 2015, Folkhälsan i Stockholms län,
Stockholms läns landsting)

Dagligrökare (kön)
Min- och maxvärden (%)
3,9 15,9

Riskbruk av alkohol i kommunerna i Stockholms län, 2014.
(Folkhälsorapport 2015, Folkhälsan i Stockholms län,
Stockholms läns landsting)

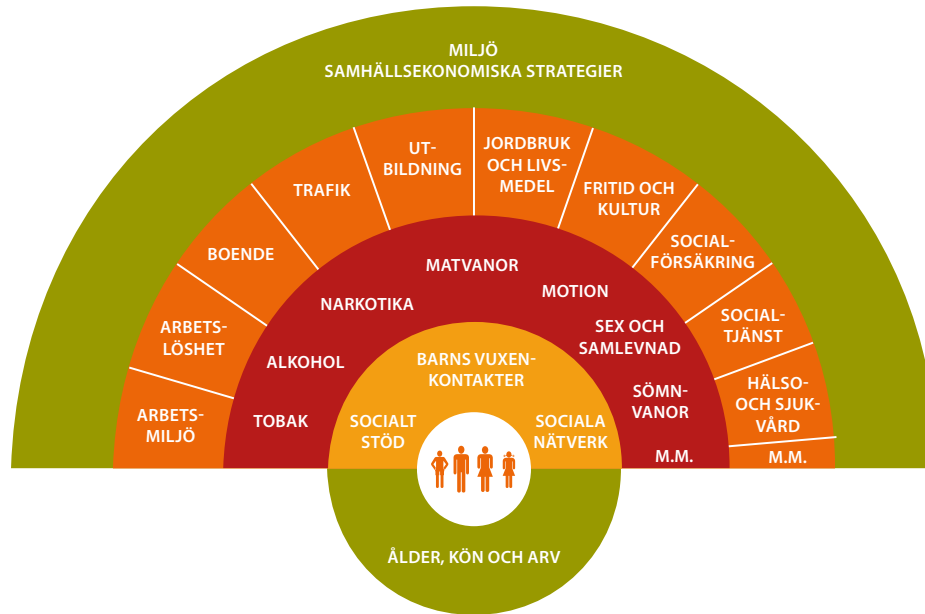

Riskbruk alkohol (kön)
Min- och maxvärden (%)
8,2 27,6

Jämlikhet, jämställdhet och barnperspektiv

Hälsan är ojämnt fördelad i befolkningen. Tidigare rapporter i länet har visat påtagliga skillnader i livsvillkor, levnadsvanor och hälsa i Stockholms län, till nackdel för befolkningen i så kallade socialt och ekonomiskt utsatta bostadsområden. Detta förklaras till stor del av att andelen av befolkningen i dessa områden med kort utbildning, låg inkomst, saknar arbete, eller som tar emot ekonomiskt bistånd – faktorer som är förknippade med sämre hälsa – är högre än i länet i stort.

Arbete för att minska skillnader i hälsa omfattar olika typer av insatser. Arbete för att minska skillnader i hälsa omfattar olika typer av insatser. Vissa insatser riktas till hela befolkningen och kan exempelvis syfta till att påverka samhällsfaktorer eller levnadsvanor för alla. Andra insatser ges till grupper eller individer i behov av mer riktat stöd. Folkhälsoarbetets mål är *en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen*.

Uppföljning

Den regionala strategin och handlingsplanen för ANDT-arbetet 2017–2020 ska följas upp 2018 och 2020. Uppföljning kommer att ske genom sammanställning och analys av befintlig statistik på nationell, regional och lokal nivå. I uppföljningen ska de olika perspektiven jämlikhet i hälsa, jämställdhet och barnperspektiv inkluderas och vi kommer att utgå från de effektmål som finns uppsatta i den regionala strategin och handlingsplanen. En

arbetsgrupp för uppföljningsarbetet med olika myndighetsrepresentanter utses under våren 2017.

Varje myndighet i länsamarbetet ansvarar för att följa upp det reguljära ANDT-arbetet inom ramen för sin verksamhetsuppföljning. Det är önskvärt att man inkluderar de prioriterade perspektiven om jämlikhet i hälsa, jämställdhet och skydd av barn och unga i den egna uppföljningen.

HANDLINGSPLAN

En handlingsplan för ökad jämlikhet i hälsa, jämställdhet och skydd för barn och unga

Följande perspektiv ska genomsyra ANDT-arbetet i Stockholms län 2017–2020:

- Insatserna ska bidra till ökad jämlikhet i hälsa
- Jämställdhetsperspektivet ska beaktas
- Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk av ANDT ska utgöra grunden

Dessa perspektiv gäller för alla mål och insatsområden i strategin.

Organisation och styrning för ett hållbart och långsiktigt ANDT-arbete i länet

Mål

- ANDT-strategin är känd och utgör vägledning för ANDT-arbetet inom respektive myndighet. *Uppföljning inom respektive myndighet och åiterrapportering till styrgrupp.*
- Andelen kommuner med strukturer, aktuella styrdokument och samordningsresurser för ANDT-arbetet ökar. *Uppföljning sker genom Länsrapporten som sammanställs och åiterrapporteras till kommuner och styrgrupp av Länsstyrelsen.*

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Verka för att forskning i ökande omfattning förs ut till praktik och att praktiken oftare kan stimulera till forskning.	SLL (CPF, CES), Länsstyrelsen
Verka för ökat kunskapsutbyte mellan kommunernas FOU- verksamheter och SLL.	SLL (CPF, CES), kommunernas FoU-verksamheter
Plan för spridning av ANDT-strategin inom respektive myndighet tas fram, förankras, genomförs och följs upp. Jämlikhet i hälsa, jämställdhet och barnperspektiv lyfts och konkretiseras.	Samtliga myndigheter i länsamarbetet
Riktat stöd erbjuds kommuner som saknar strukturer, aktuella styrdokument och personalresurser för samordning av det lokala ANDT-arbetet.	Länsstyrelsen
Verka för att alla länets kommuner genomför Stockholmsenkäten.	KSL, Länsstyrelsen
Resultat från uppföljningsverktyg (exempelvis Folkhälsokollen, Länsrapporten, Stockholmsenkäten) tillgängliggörs som underlag för utveckling av lokalt och regionalt arbete.	Länsstyrelsen i samverkan med kommunerna, SLL (CES), Polisen
Expertstöd vid val av indikatorer och i viss mån bearbetning av data för uppföljning av strategiska mål, med särskild tonvikt på befolkningsbaserade enkäter.	SLL (CES)
Utvecklad samverkan med civilsamhället inom ANDT-arbetet i länet.	Länsstyrelsen

Mål 1:

**Tillgång till alkohol,
narkotika, dopningsmedel
och tobak ska minska.**

Mål 1:

Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.

EFFEKTMÅL

- Andel flickor och pojkar under 18 år som själva köper tobak i butik minskar.
- Andel flickor och pojkar under 18 år med möjligheter att skaffa alkohol minskar.
- Andel flickor och pojkar under 18 år som haft möjlighet att prova narkotika minskar.
Uppföljning sker genom Stockholms-enkäten på regional och lokal nivå.
- Andel kommuner med ett samordnat arbete som inkluderar såväl ANDT som brottsförebyggande frågor ökar.
- Andel kommuner med en formaliserad samverkan med polisen som inkluderar ANDT ökar.
Uppföljning sker genom Länsrapporten.
- Antal öppna drogsener i regionen minskar genom lokal samverkan mellan myndigheter.
Uppföljningsindikatorer tas fram under strategiperioden av polisen.

BEFINTLIGT ARBETE I LÄNET

- Länsstyrelsen utövar tillsyn och följer upp tillsynsarbetet enligt alkohol- och tobakslagen i alla länets kommuner vart tredje år.
- Länsstyrelsen verkar för att tillsynsarbetet i länets kommuner har prioritet, tillräckliga personalresurser och kompetens. Detta görs genom tillsynsbesök, återkoppling av resultat från länsrapporten och kommunbesök samt utbildning av politiker (Ansvarsfull tillståndsgivning och Ansvarsfull tobakstillsyn). Kontrollköp uppmuntras.
- Länsstyrelsen erbjuder årligen nätverk och kompetensutvecklingsinsatser för tillsynspersonal inom länets kommuner.
- Polisen genomför krog tillsyn enskilt och i samverkan med kommunerna.
- Polisen arbetar tillsammans med SLL/CPF med Studentinsatserna som syftar till att minska överserveringen och minimera våldsbrotten i samband med studentfirandet. Insatserna syftar vidare till att lära unga personer om vilka lagar och regler som gäller på krogen i syfte att minska det alkoholrelaterade våldet även på andra tider och platser.
- Tullverket använder sina resurser i brottsbekämpningsverksamheten för att bekämpa organiserad och storskalig brottslighet som omfattar ANDT. Kontroller utförs i flödet av frekvent och skorskalig införsel för att upptäcka och minska tillgången på illegalt införda varor på marknaden.

INSATSOMRÅDEN

Samordnad, effektiv och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Sprida information om och utbilda politiker i länets kommuner i Ansvarsfull tobakstillsyn och Ansvarsfull tillståndsgivning.	Länsstyrelsen
Sprida Ansvarsfull alkoholservering och Krogar mot knark i länet genom att: <ul style="list-style-type: none">• Verka för att kommuner arbetar med Ansvarsfull alkoholservering och Krogar mot knark samt att struktur skapas för förvaltning av dessa metoder nationellt.• Öka kompetensen och användning av metoderna inom polisen.	Länsstyrelsen, Polisen, SLL, (CPF), i samverkan med kommuner
Nätverk och kompetensutvecklingsinsatser erbjuds poliser och kommunal personal med ansvar för tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen årligen (exempelvis om ändringar i tobakslagen och genus- och barnperspektiv i tillsynsarbetet).	Polisen, Länsstyrelsen
Polisen följer upp och säkerställer att krogstillsyn och tobakstillsyn genomförs i tillräcklig utsträckning enskilt och i samverkan med kommunerna.	Polisen
Utveckling av studentsatsningarna (kryssningar, fester och Valborg) samt Fotboll utan fylla.	Polisen, Tullen, SLL (CPF)
Vetenskapligt utvärdera metoden kontrollköp av tobak.	Länsstyrelsen, SLL (CPF)/KI

Bekämpning av illegal handel och en restriktiv och tydligt reglerad legal handel via digitala medier

INSATS/UTVECKLINGSSOMRÅDE	ANSVARIG
Arbetet mot handel med alla ANDT-varor på Internet ska förbättras och samordnas mellan berörda myndigheter, möjligheterna att släcka ner internetsidor med försäljning bör användas mer och kunskap om försäljning över nätet behöver spridas.	Tullen, Polisen
Utvecklad myndighetssamverkan genom ökat informationsutbyte och fler myndighetsgemensamma insatser kring punktskattekontroll, langning mm.	Tullen och Polisen i samverkan med andra berörda (Skatteverket, kommuner)
Ta fram och sprida metodbok om myndighetssamarbete med öppna drogsccener samt följa upp effekterna av arbetet.	Polisen i samverkan med berörda myndigheter
Regional samverkan mot illegal tobak och alkohol ses över och utvecklas och en plan för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte ska tas fram, genomföras och följas upp.	Länsstyrelsen, Polisen, Tullen

Samverkan mellan ANDT-förebyggande och brottsförebyggande arbete på alla nivåer

INSATS/UTVECKLINGSSOMRÅDE	ANSVARIG
Ökade myndighetsgemensamma åtgärder i särskilt utsatta områden, exempelvis mot narkotika.	Polisen och SLL i samverkan med berörda myndigheter och kommuner
Spridning av Kronobergsmodellen med tonvikt på att metoden ska användas i sin helhet i mötet med ungdomar under 15 år.	Polisen i samverkan med kommuner
Utveckla strukturer för regional samverkan kring såväl brotts- som ANDT-förebyggande insatser.	Länsstyrelsen, Polisen
Starta upp nätverk för kunskapsförmedling och erfarenhetsutbyte för lokala brottsförebyggare inom kommun och polis.	Länsstyrelsen, Polisen

TIPS TILL LOKALA AKTIVITETER

- Vid krog tillsyn kan kommunal och polisiär tillsynspersonal även ta prover på alkoholen som säljs för att upptäcka och stävja försäljning av illegal alkohol.
- Utvecklad tillsyn och prevention vid idrotts- evenemang, festivaler, konserter och liknande evenemang, exempelvis utifrån konceptet "Fotboll utan fylla".
- Utveckla ett genusperspektiv vid krög- ar- utbildning och tillsyn, exempelvis genom att granska vilka "berusningsbeteenden" tillsynspersonalen tittar efter.
- Informera föräldrar om risker med ANDT- preparat via internet och hur man kan stödja barnen, information finns bland annat på can.se/fakta och cannabishjälpen.se.
- Kommunicera lokala samverkansöverens- komelser mellan kommun och polis till befolkningen, och använda dem för lokal mobilisering.
- Använda den nationella och regionala ANDT- strategin som underlag när beslut fattas om lokal samverkansöverenskommelse mellan kommun och polis.

VÄGLEDNING – ETT GOTT LOKALT TILLSYNSARBETE KAN VARA:

- årliga tillsynsbesök på alla försäljnings- ställen för folköl och/eller tobak.
- årliga tillsynsbesök på alla restauranger och återkommande besök på restauranger där risk för alkoholpolitiska olägenheter bedöms vara särskilt hög.
- årlig tillsyn över rökfria miljöer där skol- gårdar prioriteras – knyt samman med skolans tobaksförebyggande arbete.
- gemensam tillsyn mellan tillsynshand- läggare och polis årligen.
- kontrollköp används årligen.
- uppföljning av tillsynsbesök och med- delande av sanktioner när så behövs.
- regelbundet genomföra informations- utbyte och samverkansmöten mellan kommunal tillsynspersonal och polisens personal om läget kring det lokala krog- livet – genomföra feedbacksamtal till krögare efter genomförd tillsyn.

Mål 2:

Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.

Mål 2:

Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.

EFFEKTMÅL

- Andel flickor och pojkar under 18 år som använder tobak dagligen eller ibland minskar.
- Andel flickor och pojkar under 18 år som dricker alkohol minskar.
- Andel flickor och pojkar under 18 år som stor-konsumerar⁶ alkohol minskar.
- Andel flickor och pojkar under 18 år som någon gång använt narkotika minskar.
- Andel flickor och pojkar under 18 år som använt narkotika de senaste 30 dagarna minskar.
Uppföljning sker genom Stockholmsenkäten på regional och lokal nivå.

BEFINTLIGT ARBETE I LÄNET

- Nätverk och kompetensutvecklingsinsatser erbjuds personal som samordnar ANDT-förebyggande arbete inom kommunerna och stadsdelarna årligen av Länsstyrelsen i samverkan med SLL (CES) och Stockholms stad.
- Nätverk och kompetensutvecklingsinsatser erbjuds personal som samordnar och arbetar med föräldraskapsstöd inom kommunerna årligen av Länsstyrelsen.
- Elevhälsportalen finns tillgänglig som ett kostnadsfritt stöd för alla förskolors och grundskolors hälsoarbete genom SLL (CES, CAMM och CHIS).

⁶ Med storkonsumtion av alkohol menas att dricka alkohol motsvarande 18 cl sprit (en halv kvarting) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl minst en gång i månaden.

INSATSOMRÅDEN

En hälsofrämjande skola utifrån elevers olika förutsättningar och behov

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Tillhandahålla, utveckla och sprida Elevhälsoportalen med kunskaper om vinster med policyarbete och hälsofrämjande arbete i skolan samt goda exempel. <ul style="list-style-type: none">• Utveckla miljöbaserade preventionsinsatser.• Följa utveckling av effekter av att arbeta med portalen.	SLL (CES, CAMM, CHIS)
Verka för att ungdomsmottagningarna utvecklar arbetet med ANDT och psykisk hälsa och vid behov hänvisar till Minimaria/Maria ungdom.	SLL i samverkan med kommunerna
Verka för ökad kunskap, prioritering av preventionsfrågor och utbyggnad av samverkansstrukturer för ett samlat preventionsarbete i kommunerna som särskilt gynnar nyanlända och asylsökande barn, unga och föräldrar. Stöd genom bland annat kommunbesök, seminarier och utvecklingsprojekt (<i>Preventionspaketet</i>).	Länsstyrelsen
Stödja utvärdering av det våldsförebyggande skolprogrammet <i>Tåget</i> och kulturanpassning av skolprogrammet <i>PAX Good Behavior Game</i> och sprida resultat till länets kommuner (<i>Preventionspaketet</i>).	Länsstyrelsen
Ett samordnat metodstöd gällande föräldraskapsstöd för utrikesfödda föräldrar i utsatta situationer utvecklas, sprids till länets kommuner och följs upp (<i>Preventionspaketet</i>).	Länsstyrelsen i samverkan med kommunerna
Verka för att stödja och samordna arbetet med föräldraskapsstöd i kommunerna och andra föräldrastödjande aktörer.	Länsstyrelsen

Mål 2: Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska

Effektivt arbete mot langning av alkohol och tobak

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Regional samordning och stöd till lokal mobilisering mot langning av alkohol till underåriga. Stödja utvecklingsarbete mot langning av tobak till underåriga.	Länsstyrelsen i samverkan med kommunerna
Ta fram och följa upp kommunikationsstrategi för att höja riskmedvetenheten kring langning av alkohol och tobak genom medieaktiviteter i samband med insatser.	Polisen, Tullen

Spridning och tillämpning av ett kunskapsbaserat cannabisförebyggande arbete

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Ta fram och sprida samt följa upp kompetensutvecklingsstrategi om cannabis och annan narkotika för professionella i ungas närhet, bland annat utifrån gjorda erfarenheter i länet (exempelvis inom <i>Trestad 2</i> , <i>Våga vara viktig</i> , <i>Cannabishjälpen</i>) för vidareförmedling till exempelvis föräldrar och unga.	Länsstyrelsen i samverkan med kommunerna

Övrigt

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Medverka med sakkunskap om ANDT och hälsa i utbildningar till exempel till ungdomsmottagningar, HVB- och LVU- hem.	SLL (CPF)

TIPS TILL LOKALA AKTIVITETER

- Se över interna policydokument för personal gällande exempelvis rökfri eller tobaksfri arbetstid samt alkohol- och drogpolicy. Rökfri arbetstid är särskilt viktig i verksamheter som vänder sig till barn och unga.
- Säkerställa att det finns lokala samverkansformer mellan till exempel utbildningsförvaltning, socialförvaltning och fritidsförvaltning, samt polis och civilsamhälle.
- Säkerställa att det finns målgruppsanpassat föräldraskapsstöd tillgängligt för föräldrar med barn i alla åldrar i kommunerna, gärna med skolan som bas men med kompetens från olika verksamheter i kommunen.
- Säkerställa att stöd motsvarande det som ges till föräldrar också tillgängliggörs till viktiga vuxna i ensamkommande barns vardag.
- Utveckla förskolans och skolans arbete med att stärka skyddsfaktorer så som skolnärvaro, godkända betyg och nära samverkan mellan skola och föräldrar.
- Säkerställa att det finns tillräckliga resurser, förutsättningar och kompetens för lokalt förebyggande arbete i skolan – i samverkan med kommunens preventionssamordning och tillsynsarbete.
- Sprida kunskap om ANDT på olika språk till exempelvis nyanlända föräldrar och personer på asylboenden och klargöra vilken hjälp som vid behov kan erbjudas.
- Ta fram lokal kompetensutvecklingsstrategi om exempelvis cannabis för yrkesverksamma, föräldrar och unga.
- Inkludera ungdomarna i det förebyggande arbetet
- VAnvända rutiner för samtycke om informationsdelning vid orosanmälan inom kommunen för att vid behov förbättra återkoppling till anmälare.
- Sätt att öka motivationen för förebyggande insatser är att göra samhällsekonomiska beräkningar på sociala investeringar. Mer information finns att hitta bland annat hos SKL och på Utanforskapspris.se.

Framgångsfaktorer och ytterligare tips i det lokala förebyggande arbetet finns listade på sid 17.

Mål 3:

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

Mål 3:

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

EFFEKTMÅL

(För flickor och pojkar, se mål 2)

- Andel kvinnor och män som röker och/eller snusar dagligen minskar.
- Andel kvinnor och män som har ett riskbruk, missbruk eller ett beroende av alkohol minskar.
- Andel kvinnor och män som använt cannabis de senaste 30 dagarna minskar.
- Skillnaderna i rökning mellan kvinnor och män i olika delar av länet med olika socioekonomiska förutsättningar minskar genom särskilt stora minskningar i områden med hög förekomst av rökning.
Uppföljning via nationella och regionala Folkhälsoenkäterna och Folkhälsomyndighetens Indikatorlab.
- Andel patienter som fått frågor om levnadsvanor vid besök i hälso- och sjukvården ökar.
Statistik genom den nationella patientenkäten.

BEFINTLIGT ARBETE I LÄNET

- Stöd och information erbjuds befolkningen genom bland annat Alkoholhjälpen, Alkohol-linjen, Anhörigstödet, Cannabishjälpen, Sluta Röka Linjen, 1177 Vårdguiden, appen Fimpaa samt genom beroendemottagningar.
- Utbildningsinsatser ges till personal i hälso- och sjukvården för att stödja implementeringen av Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder, till exempel om implementeringskunskap, Motiverande samtal, riskbruk av alkohol och 15-metoden samt kvalificerad tobaksavvänjning.
- Landstinget har flera beroendemottagningar i länet och tre av dem vänder sig särskilt till personer som inte är i behov av vård i samverkan mellan landsting och kommun.
- Landstinget har ett kunskapscentrum för frågor om våld i nära relationer.
- Landstinget håller i nätverk för exempelvis tobaksavvänjare och kommunala folkhälsostategier.

- Länsstyrelsen håller i nätverk för kommunala ANDT-samordnare.
- Ett utvecklat befolkningsinriktat hälsofrämjande arbete bedrivs inom primärvården i vissa särskilt utsatta områden (KIM = Kontakta, Informera, Motivera).
- Mödra- och barnhälsovården ställer frågor om alkohol- och tobaksvanor till blivande föräldrar samt småbarnsföräldrar för att i ett så tidigt skede som möjligt kunna identifiera och erbjuda stöd vid behov.
- Tandvården bedriver ett tobaksförebyggande arbete genom information och stöd, framför allt för unga tobaksanvändare.
- Stöd och regional samordning erbjuds träningsanläggningar och kommuner i dopningsförebyggande arbete enligt metoden 100 % ren hårdträning av SLL (CPF).
- Kriminalvården har noll-tolerans gällande alkohol och narkotika i häkte och anstalt. Kopplat till noll-toleransen sker en aktiv visitationsverksamhet samt medicinsk behandling och uppföljning för de intagna.
- Det är inte tillåtet att röka inomhus på anstalt och i häkte. Rökning är tillåten utomhus på tid och plats som Kriminalvården anvisar.
- Vid häkten finns uppsökande verksamhet för att i ett tidigt skede identifiera behov av insatser hos klienterna gällande ANDT.

INSATSOMRÅDEN

Uppmärksamma och förebygga ANDT-relaterad ohälsa bland kvinnor och män samt flickor och pojkar inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och andra arenor

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Implementering av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder inom hälso- och sjukvården enligt Regionalt vårdprogram för hälsofrämjande levnadsvanor och med särskilt fokus på <ul style="list-style-type: none">• Styrning och ledning• Förankring• Utbildningsinsatser• Uppföljning av det sjukdomsförebyggande arbetet.	SLL
Bedriva försöksverksamhet för att stimulera till befolkningsinriktade hälsofrämjande och förebyggande åtgärder (KIM) på vårdcentraler i särskilt utsatta områden i samverkan med kommunerna.	SLL, i samverkan med kommunerna
Implementera och följa upp arbetet inom ramen för strategi för halverad daglig rökning i Stockholms län 2025.	SLL
Verka för att arbetsmetoden MUMIN sprids i länet, öka kompetens och användning av metoden inom polisen.	Polisen i samverkan med SLL (Maria Ungdom) och kommunerna
Respektive myndighet tillämpar interna riktlinjer för att förebygga, uppmärksamma och ge stöd till den egna personalen i ANDT-frågor.	SLL, Polisen, Tullen, Kriminalvården, Länsstyrelsen
Fortsatt utveckling av arbetet enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer som omfattar våldsutsatta barn och vuxna, barn som bevittnar våld samt personer som utövar våld.	SLL i samverkan med kommunerna
Kunskap om, och metoder för, våldsprevention sprids till länets kommuner.	Länsstyrelsen i samverkan med kommunerna
Unga vuxna med riskbruk, missbruk eller beroende ska uppmärksammas tidigt och ges stöd och sammanhållen vård.	SLL i samverkan med kommunerna

Dopningsförebyggande arbete inom motionsidrotten

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Fortsatt spridning av metoden 100 % ren hårdträning till länets kommuner och träningsanläggningar.	SLL (CPF), Länsstyrelsen
Kompetensutveckling för polis och preventionssamordnare om dopning och arbetsmetoden 100 % ren hårdträning.	Polis, SLL (CPF), Länsstyrelsen
Verka för en ökad kunskap om kopplingen mellan dopning och våldsbrott, polisen ska utveckla sitt arbete för att bygga upp skälig misstanke om dopningsanvändning.	Polisen
Förbättrat samarbete mellan tull och polis angående dopning/näthandel.	Tullen, Polis

TIPS TILL LOKALA AKTIVITETER

- Kommunen har ansvar för att Socialstyrelsens nationella sjukdomsförebyggande riktlinjer implementeras i berörda verksamheter.
- Verka för att personalen inom äldreomsorgen förebygger och uppmärksammar eventuellt riskbruk av alkohol hos personer över 65 år.
- Se över interna riktlinjer rörande ANDT för den egna personalen till exempel gällande rökfri arbetstid och alkohol- och drogpolicy. Hjälp kan fås av exempelvis företagshälsovård eller Alna.
- Rikta friskvårdsbidrag till träningsanläggningar som aktivt arbetar dopningsförebyggande.
- Tipsa idrottsföreningar, föräldrar och allmänhet om att vända sig till gym som arbetar dopningsförebyggande.
- Skriva in krav på dopningsförebyggande arbete i lokala samverkansavtal mellan kommun och polis.
- Sprida kunskap till personal och allmänhet om det stöd som finns att få från exempelvis Alkoholhjälp, Alkohollinjen, Cannabishjälp, Sluta Röka Linjen och appen Fimpaa.

A close-up photograph of a man with a beard and a grey scarf, looking off to the side. The background is blurred, suggesting an outdoor setting. An orange circle is overlaid on the left side of the image, containing the text 'Mål 4:'.

Mål 4:

Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

Mål 4:

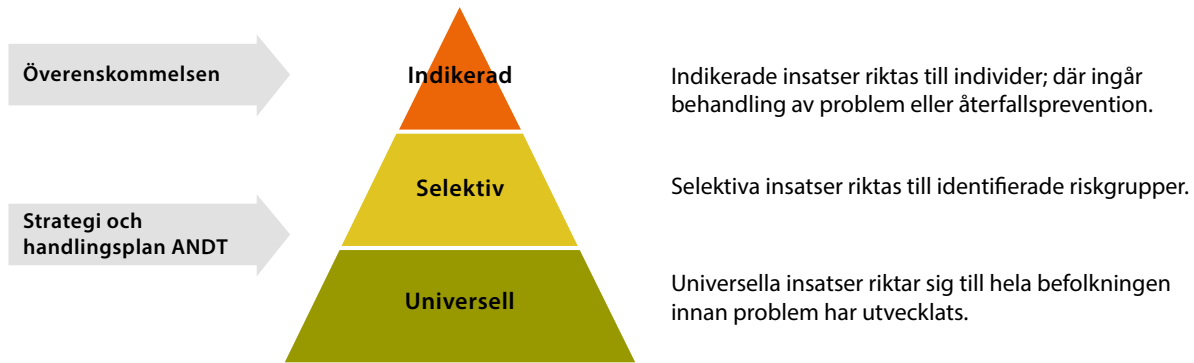
Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

Inom Mål 4 och delar av Mål 5 finns inga regionala effektmål och utvecklingsområden framtagna i den här strategin och handlingsplanen. Det beror på att prioriteringar och åttaganden finns i överenskommelsen "Samverkan kring personer med missbruk och beroende", som alla länets kommuner och SLL antagit. Överenskommelsen följs upp av Regionala Samrådet för beroende- och psykiatrirfrågor med struktur- och processindikatorer samt årligt urval av befintliga datakällor inom SLL, kommunerna och Socialstyrelsens Öppna jämförelser med utgångspunkt från prioriterade målgrupper i överenskommelsen.

Följande målgrupper ingår i överenskommelsen:

- Personer med missbruk/ beroende och samtidig social problematik.
- Äldre personer (+65) med missbruk/beroende.
- Personer med missbruk av dopningspreparat.
- Personer med läkemedelsberoende.
- Föräldrar och gravida med missbruk/beroende (inklusive det väntade barnet).
- Ungdomar (13–17 år) och unga vuxna (18–25 år) med missbruk/ beroende.
- Personer med samsjuklighet.

Överenskommelsen finns tillgänglig på KSLs hemsida och Vårdgivarguiden.

AVGRÄNSNING

Överenskommelsen är avgränsad till insatser som kräver stöd eller vård från både kommun och landsting, och eventuellt kriminalvård och polis. Därmed kompletterar överenskommelsen den här regionala strategin och handlingsplanen för ANDT-frågor, som har en bredare ansats av tillgänglighetsbegränsande, hälsofrämjande och förebyggande arbete. På så sätt undviker vi dubbelarbete och parallellprocesser.

BEFINTLIGT ARBETE I LÄNET

- Det finns lokala samråd för missbruks/beroendefrågor i länet där samverkan sker mellan kommun och landstingsfinansierad beroendevård. Samverkan finns också med brukare, kriminalvård och polis. Samordnad individuell plan, SIP, är ett gemensamt arbetsredskap för stöd- och vårdinsatserna.
- Provtagning för Hepatit och HIV samt ett vaccinationsprogram för Hepatit B erbjuds alla som kommer till häkte.
- Kriminalvården samverkar med kommun, landsting samt andra aktörer för att erbjuda en sammanhållen verkställighetsplanering till de personer som är i behov av behandling för sitt missbruk/beroende.
- Kriminalvården har behandlingsprogram inom kriminalitet, våld, partnervåld, sexualbrott samt missbruk/beroende.
- En stärkt och utvecklad samverkan mellan hälso- och sjukvården, socialtjänsten, Kriminalvården och andra aktörer i ANDT-frågor ska följas upp genom samverkansöverenskommelser, samlökaliseringar och andra former av samverkan.

INSATSOMRÅDEN

- Samverkan mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst samt med andra aktörer för en vård utifrån kvinnors och mäns samt flickors och pojkars specifika förutsättningar och behov.
- Insatser för att nå kvinnor och män samt flickor och pojkar i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av missbruk eller beroende.

TIPS TILL LOKALA AKTIVITETER

- Använd gärna Socialstyrelsens Öppna jämförelser för att ta del av lokal och regional statistik.
- Den nationella strategin lyfter att prostitution och användning av både droger och alkohol är tydligt sammankopplade. Därför kan missbruksvården ställa frågor om erfarenheter av att sälja sexuella tjänster för att det ska gå att erbjuda stöd och hjälp till personen att ta sig ur sin utsatta situation. Alternativa försörjningsmöjligheter bör kunna erbjudas.
- En utvecklad samverkan mellan kommunen och civilsamhällets brukarorganisationer kan bidra både till att missbruksvården utvecklas och att individer och grupper nås som sällan vänder sig till kommunernas verksamheter.

Mål 5:

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Mål 5:

Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska

EFFEKTMÅL

- Tobaksrelaterad dödlighet bland kvinnor och män minskar.
- Alkoholrelaterad dödlighet bland kvinnor och män samt flickor och pojkar minskar.
- Narkotikarelaterad dödlighet bland kvinnor och män samt flickor och pojkar minskar.
Uppföljning genom Socialstyrelsens dödsorsaksregister.
- Små barns (yngre än 5 år) exponering för tobaksrök ska minska.
Uppföljning genom statistik från SLL (barnhälsovården).

BEFINTLIGT STRATEGISKT ARBETE I LÄNET

- Information till blivande och nyblivna föräldrar om skadeverkningar orsakade av alkohol och tobak ges via mödra- och barnhälsovård. Alla blivande mödrar screenas för riskkonsumtion av alkohol och tobaksanvändning och erbjuds vid behov stöd eller vård.
- Vid behov erbjuds blivande och nyblivna vårdnadshavare med missbruk/beroendestöd och vård via Rosenlunds mödra- och barnhälsovård.
- Föräldrastöd erbjuds inom mödrahälsovård, barnhälsovård och beroendevård.
- Föräldragrupper bedrivs inom Kriminalvårdens verksamheter.
- Alla myndigheter ska göra orosanmälan till socialtjänsten vid misstanke om att barn far illa, något som också förtydligas inom ramen för samverkansöverenskommelsen kring personer med missbruk/beroende.

- Landstinget erbjuder stöd till anhöriga både barn och vuxna genom bland annat internet-baserat stöd, individuellt stöd till barn som närstående och gruppstöd till vuxna genom Anhörigskolan.
- Landstinget bedriver sprututbytesverksamhet genom integrerad mottagning med en bred kompetens för att nå en av samhällets mest utsatta grupper. Sprututbyte är ett komplement till beroendevården och är en smittskyddsåtgärd för att minska smittspridning av blodburna infektioner, framförallt hiv och hepatit C. Vård ges också enligt lagen om vård av missbrukare (LVM).
- Landstinget erbjuder en högspecialiserad beroendevård; Hepatit D vaccinationer, akut-mottagningar, akuta insatser vid överdoser, avgiftning, underhållsbehandling (metadon).
- Polisen, tullen och kustbevakningen gör kroppsbesiktning vid misstanke om ratt-, drog- eller sjöfylleri. SMADIT tillämpas av myndigheterna.
- Kompetensutveckling genomförs regelbundet inom polis och tull för att bygga upp skälig misstanke om narkotikapåverkan vid insatser i trafiken och därmed kunna ta prov för narkotika.
- Samverkansinsatser på vägar och i hamnar tillsammans med tull, polis och andra samverkansmyndigheter genomförs minst tre gånger per år.

INSATSOMRÅDEN

Tidig uppmärksamhet av riskbruk och beroende bland blivande föräldrar.

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
<p>Utvecklat och målgruppsanpassat föräldraskapsstöd inom hälso- och sjukvården.</p> <ul style="list-style-type: none">• Fortsatt kompetensutveckling för personal på mödra- och barnhälsovård kring ANDT och föräldraskapsstöd.• Fortsatt implementering och uppföljning av arbetet med implementering av Socialstyrelsens riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder inom mödra- och barnhälsovård där båda vårdnadshavarna bör tillfrågas om tobak, alkohol och vid behov erbjudas stöd eller slussas till vård.• Fortsatt tillhandahålla befintliga utbildningar (om alkohol och tobak, MI och implementeringskunskap).• Ökad kunskap kring våld i nära relationer inom MHV och BHV samt informera/erbjuda stöd vid behov.• Verka för att samverka vid behov utvecklas mellan hälso- och sjukvårdens föräldraskapsstöd och det stöd som kommunerna erbjuder.	SLL

Uppmärksamma och erbjuda ändamålsenligt stöd till flickor och pojkar som föds med skador till följd av ANDT eller som växer upp i familjer med missbruk och annan omsorgssvikt, inklusive förekomst av våld, med koppling till alkohol eller narkotika utifrån deras förutsättningar och behov.

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Arbetet med föräldra- och barnperspektivet inom missbruks- och beroendevården regleras i samverkansöverenskommelsen kring personer med missbruk/beroende.	SLL i samverkan med kommunerna
Fler barn som föds med ANDT-relaterade skador ska uppmärksammas inom hälso- och sjukvården.	SLL
Fungerande stöd och vårdkedja för barn som föds med ANDT-relaterade skador.	SLL i samverkan med kommunerna
Polisen följer upp att orosanmälningar gällande minderåriga barn upprättas då personer som är föräldrar omhändertaras enligt lagen om omhändertagande av berusade personer (LOB).	Polisen

Strategiskt och långsiktigt arbete för att motverka narkotikarelaterad dödlighet bland kvinnor och män samt flickor och pojkar.

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Länssamarbetet ser behov av att identifiera vilka utvecklingsåtgärder som behövs för att minska den narkotikarelaterade dödligheten i länet, både gemensamt och inom respektive myndighet.	Alla myndigheter
Möjligheterna till utdelning av Naloxon ska ses över.	SLL

Insatser för att motverka trafikrelaterade skador och dödsfall till följd av alkohol- och narkotikabruk.

INSATS/UTVECKLINGSOMRÅDE	ANSVARIG
Fortsatt utveckling och spridning av arbetsmetoden SMADIT samt verka för nationell förvaltning av metoden.	Polisen i samverkan med Tullen, Kustbevakningen och SLL
Orosanmälningar till socialtjänsten ska göras vid alla tillfällen vid misstanke om att barn far illa på grund av ratt-, sjö- eller drograttfylleri, uppföljning.	Tullen, Polisen
Ta fram, genomföra och följa upp kommunikationsstrategi om vikten av nykterhet och drogfrihet i trafiken, ökad riskmedvetenhet och barnperspektiv.	Polisen i samverkan med Tullen och Kustbevakningen

TIPS TILL LOKALA AKTIVITETER

- Samordna stöd och pedagogiska insatser för barn med ANDT-relaterade skador.
- Utveckla rutiner inom socialtjänstens arbete med barn och familjer där alla föräldrar frågas om tobak, alkohol och våld som en del av en barnutredning.
- Erbjud kompetensutveckling till personal inom verksamheter som arbetar med barn och unga (exempelvis förskola, skola och fritidsverksamhet) gällande hur professionella kan uppmärksamma och agera vid riskbruk, missbruk eller beroende hos vårdnadshavare samt erbjuda stödinsatser för barnen i familjer med sviktande omsorgsförmåga.
- Sprida kunskap om orosanmälan (varför och vad som händer vid anmälan) till professionella och föreningsledare med flera.
- Arbeta med kommunikation, lokal mobilisering och kampanjarbete för ökad medvetenhet hos befolkningen om alkohol, cannabis och trafik, exempelvis genom kampanjen *Don't drink and drive*.
- Arbeta fram lokala överenskommelser med till exempel idrottsföreningar om trafikpolicy inom ramen för föreningspolicy, utbilda föreningsledare.
- Utveckla lokal samverkan med körskolor om AND-förebyggande insatser i trafiken.

Mål 6:

En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

Mål 6: En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt

Detta mål behandlas inte i denna regionala strategi och handlingsplan för ANDT-arbete då insatsområdena behandlar Sveriges arbete i internationella forum som EU och FN.

Länssamarbetet för
ANDT-frågor i Stockholms län

Kriminalvården

Stockholms läns landsting

Polisen

Tullverket

Länsstyrelsen
Stockholm

ANDT